

ΣΥΝΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

Μαρία-Ευαγγελία Γεωργίτση

Τμήμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΨΧ78: Εφαρμοσμένη Κοινωνική Ψυχολογία

Καθηγητής Βασίλης Παυλόπουλος

11 Ιανουαρίου 2022

Εισαγωγή

- -Η έμφυλη βία και κατ' επέκταση η βία στην οικογένεια αποτελεί ένα εξαιρετικής φύσης κοινωνικό πρόβλημα το οποίο καταρρακώνει καθημερινά την ψυχική υγεία των ατόμων.

-Το πλαίσιο που η βίαη συμπεριφορά μπορεί να υπονομευτεί, είναι αυτό της οικογένειας καθώς, συνήθως θεωρείται 'ιδιωτική υπόθεση' και αντίστοιχα η πολιτεία υστερεί σε μεγάλο βαθμό ώστε να δημιουργήσει ένα ασφαλές μέρος μέσα στο οποίο κάθε θύμα βίας μπορεί να μιλήσει ανοιχτά για αυτό που του συνέβη.
- Πάρα το γεγονός πως οι κρατικοί θεσμοί της χώρας υστερούν σχετικά με την πάταξη του φαινομένου, η κυβέρνηση την περίοδο του 2021 τροποποιεί το οικογενειακό δίκαιο με τον Ν. 4800/2021 εντάσσοντας τον όρο της 'υποχρεωτικής' συνεπιμέλειας ο οποίος θεωρητικά αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση του βέλτιστου συμφέροντος του τέκνου δια της ενεργού παρουσίας και των δύο γονέων κατά την ανατροφή του.

. Είναι εξαιρετικής σημασίας να διερευνήσουμε το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εγκαθιδρύθηκε η τροποποίηση του οικογενειακού δικαίου

Είδη βίας

- Ως βία νοείται η όποια σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, ή λεκτική βία, ο εξαναγκασμός και η παραμέληση ανεξάρτητα αν η χρήση βίας αποτελεί μια επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά η λαμβάνει χώρα ως μεμονωμένο περιστατικό.

Η σωματική κακοποίηση περιλαμβάνει χαστούκια και γροθιές στο πρόσωπο και το κεφάλι, κλωτσιές και γροθιές σε όλο το σώμα, φράξιμο της αναπνοής μέχρι λιποθυμίας, τραύματα από πετάγματα αντικειμένων.

- Η ψυχολογική κακοποίηση έχει ως στόχο να υπονομεύσει την προσωπικότητα του θύματος και να του προκαλέσει έντονο ψυχικό πόνο, περιλαμβάνει στέρηση ύπνου, στέρηση τροφής, κλείδωμα στο σπίτι για μέρες, έλεγχος σχέσεων με τους άλλους ανθρώπους, στέρηση προσωπικής ελευθερίας, κοινωνική απομόνωση, απειλές και εκβιασμοί, συστηματική ταπείνωση και εξευτελισμός.

-
- Η οικονομική βία γίνεται αντιληπτή στα πλαίσια των σχέσεων συνοίκησης όπου ο θύτης απαιτεί τον απόλυτο έλεγχο των εσόδων και των εξόδων του θύματος.

-η σεξουαλική βία νοείται ως ο καταναγκασμός συμμετοχής στην σεξουαλική διαδικασία, η διείσδυση που γίνεται με την επιβολή ή την απειλή βίας ή όταν η σύζυγος είναι ανίκανη να συναινέσει σε αυτήν.

Η ενδοοικογενειακή βία στην Ελλάδα και η τροποποίηση του οικογενειακού δικαίου

- Σε μια εύθραυστη περίοδο τα χρόνια της πανδημίας και με τον εγκλεισμό της ελληνικής κοινωνίας στο σπίτι, , οι κλήσεις στην γραμμή sos 15900 για την ενδοοικογενειακή βία αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Αναλυτικά την περίοδο αναφοράς καταγράφηκαν συνολικά 8.669 κλήσεις εκ των οποίων οι 5.942 αφορούσαν περιστατικά βίας.
- Η κυβέρνηση της Ελλάδας αποφασίζει να τροποποιήσει το οικογενειακό δίκαιο με τον νόμο 4800/21, όπου το απόγευμα της Πέμπτης στις 20 Μαΐου του 2021 έγιναν δεκτά τα άρθρα 7 (από κοινού και εξίσου άσκηση της γονικής μέριμνας) και 13 (χρόνος επικοινωνίας παιδιού με τον γονέα που δεν διαμένει μαζί του).

-
- Ο νομικός ορός «συνεπιμέλεια» του ν.4800/2021 μαρτυρά μια βασική διαφορά στο σχετικό σύστημα με τον προισχύοντα νόμο του '83 στον οποίο δεν προβλέπονταν η κοινή άσκηση της γονικής μέριμνας, απότοκο της οποίας είναι η ισότητα των γονέων.

Στην πράξη λοιπόν, με την συνεπιμέλεια οι γονείς αναλαμβάνουν από κοινού την ανατροφή, την επίβλεψη, την εκπαίδευση και κάθε άλλη ενέργεια η οποία θα συντελέσει στην καλλιέργεια του ήθους και της κοινωνικής συμπεριφοράς του ανηλίκου. Ωστόσο πριν από τη μεταρρύθμιση στο Οικογενειακό Δίκαιο προβλεπόταν ήδη η δυνατότητα της από κοινού άσκησης της γονικής μέριμνας ,αν και κατά το σύνηθες δεν αποτελούσε την πρώτη επιλογή του δικαστή και τελούσε επιπροσθέτως υπό την προϋπόθεση της σχετικής συμφωνίας των γονέων.

-
- Με το νέο άρθρο 1513 ΑΚ, τη γονική μέριμνα θα ασκούν οι γονείς του τέκνου «από κοινού» και «εξίσου». Η προσθήκη της αόριστης νομικής έννοιας «εξίσου» αποδοκιμάστηκε έντονα από την πλειοψηφία των νομικών επιστημόνων ως άστοχη και ασαφής καθώς δεν μπορεί να είναι προς το συμφέρον του τέκνου η καταχώρηση ίσου χρόνου επιμέλειας σε έναν αδιάφορο ή ακατάλληλο γονέα.

Η καθιέρωση τεκμηρίου του 1/3 του συνολικού χρόνου επικοινωνίας έχει χαρακτηριστεί αυθαίρετη, γλωσσικά άστοχη και νομικά αδόκιμη διότι σύμφωνα με ποια αξιολογικά κριτήρια και βασισμένα πάνω σε ποια ψυχολογική ή κοινωνιολογική μελέτη «τεκμαίρεται» ο χρόνος επικοινωνίας στο 1/3 του συνολικού χρόνου, ώστε αυτό να συμβάλει στην εξυπηρέτηση του συμφέροντος του τέκνου;

-
- . Όσον αφορά την περίπτωση της ενδοοικογενειακής βίας για να αφαιρεθεί από τον υπαίτιο γονέα η άσκηση της γονικής μέριμνας ή η επιμέλεια, ολικά ή μερικά, και να την ανατεθεί αποκλειστικά στον άλλο πρέπει να υπάρχει η καταδίκη του δράστη με οριστική δικαστική απόφαση.
 - Αξίζει να σημειωθεί πως αρχικά το νομοσχέδιο στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας ανέφερε ότι θα πρέπει να υπάρχει αμετάκλητη δικαστική απόφαση για να αφαιρεθεί η γονική μέριμνα γεγονός που προκάλεσε μεγάλη αναταραχή στην ελληνική κοινωνία.

Το παράδειγμα της Angela González Carreño

- Η υπόθεση της Angela González Carreño, η οποία το 1999 χώρισε τον σύζυγό της F.R.C. έπειτα από μακροχρόνια ενδοοικογενειακή βία που είχε υποστεί, εκθέτοντας στην αίτηση διαζυγίου της όλα τα περιστατικά κακοποίησης. Η βία σε βάρος της Angela συνεχίστηκε και μετά το διαζύγιο, συχνά ενώπιον του ανήλικου τέκνου. Κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας με την κόρη τους, ο F.R.C. πίεζε το παιδί να του αποκαλύψει πληροφορίες για την ιδιωτική ζωή της πρώην συζύγου του, την οποία κατηγορούσε και απαξίωνε συνεχώς, έτσι η ανήλικη Andrea να αισθάνεται φόβο και να μην επιθυμεί να περνάει χρόνο με τον πατέρα της.

Η Angela επανειλημμένα αιτήθηκε στις αρχές (τουλάχιστον 30 αιτήσεις) περιοριστικά μέτρα, για να προστατευθεί η ίδια και η κόρη της, ωστόσο το δικαστήριο έκανε δεκτές κάποιες από τις αιτήσεις που αφορούσαν την ίδια την αιτούσα αλλά όχι την ανήλικη

- Οι αρμόδιες αρχές επέλεξαν να ακολουθήσουν τη στερεοτυπική ανάγνωση ότι ακόμη και οι πιο κακοποιητικοί γονείς πρέπει να απολαμβάνουν δικαιώματα επίσκεψης .

Στάσεις των Αστυνομικών

- « Στις γυναίκες χρειάζεται να τους ρίχνεις που και που καμία , όταν βλέπεις ότι κάτι δεν πάει καλά . Μη σε λένε και μαλάκα !» (χαριτολογώντας)

«Εγώ θεωρώ ότι δεν λύνει τα προβλήματα η μήνυση, μάλλον περισσότερο βλάπτει, αφού η γυναίκα θα φάει περισσότερο ξύλο έτσι»

«Γενικά είναι στο χέρι της γυναίκας. Αν δεν θέλει να παραμείνει σε αυτή τη σχέση ας χωρίσει, ας φύγει. Αυτή μόνο μπορεί να λύσει το πρόβλημα της. Εμείς τι να κάνουμε.»

- « (Το θύμα) ήρθε λοιπόν στο τμήμα μπαούλο στο ξύλο , όχι για να κάνει μήνυση , αλλά για να κοιμηθεί....Την άφησα να κοιμηθεί στα κρατητήρια, γιατί τη λυπήθηκα Πολλές φορές αναγκαζόμαστε να παραβλέψουμε το νόμο. Τι να έκανα ...? Τη λυπήθηκα .»

Μαρτυρίες θυμάτων

- «Πήγα στην αστυνομία να κάνω δήλωση ότι έφυγα από το σπίτι...όλοι φερόντουσαν σαν να κάνουν αγγαρεία που μου μιλάνε...είχα ενημερωθεί ότι η δήλωση ήταν απαραίτητη...για να μην κατηγορηθώ για εγκατάλειψη συζυγικής στέγης...απάντησαν, ότι δεν γνωρίζουν τι πρέπει να γίνει...αναγκάστηκα να εγκαταλείψω την Αθήνα και τα παιδιά μου...δεν είχα καμία προστασία...»

« Τον κάλεσαν στην ασφάλεια και ορκίστηκε στο παιδί, ότι ποτέ δε με ακούμπησε και τον πίστεψαν»

«Οι γείτονες κάλεσαν την αστυνομία...όταν οι αστυνομικοί είδαν ότι ο άνδρας μου είναι παπάς είπαν: ‘τι να σου κάνουμε τώρα σύντεκνε...ντροπή είναι αυτά τα πράγματα...βρες τα με τη γυναίκα σου’...και έφυγαν».

«Επαιρνα τηλέφωνο την αστυνομία να έρθει σπίτι...ερχόταν μετά από δύο ώρες που ο άνδρας μου είχε ήδη φύγει...έπαιρνα και τους έλεγα που βρίσκεται για να πάνε να τον συλλάβουν...να του μιλήσουν...κάτι...επειδή με απειλούσε συνεχώς...και τίποτα...αδιαφορούν εντελώς...».

Συμπεράσματα

- Ριζικές αλλαγές στην νοοτροπία της Ελληνικής Αστυνομίας, οφείλει να ανταποκριθεί άμεσα γνωρίζοντας όλες τις διαδικασίες, να εξετάζει την υπόθεση του θύματος με απόλυτη εχεμύθεια, να προστατεύει το θύμα και να το παραπέμπει σε ειδικούς.

Περισσότερες καμπάνιες ευαισθητοποίησης για το φαινόμενο αυτό μαθαίνοντας στην κοινωνία πως δεν νοείται ιδιωτική υπόθεση όταν υπάρχει βία, η σιωπή είναι συνενοχή στο έγκλημα αυτό.

. Οι φεμινιστικές οργανώσεις μπορούν να κατατοπίσουν το φερόμενο θύμα για το ποια κέντρα μπορεί να συμβουλευτεί και να ζητήσει βοήθεια.

Βιβλιογραφία

- Γάτσας, Β. (2007). Σωματική κακοποίηση γυναικών από τον σύντροφό τους και η αντιμετώπιση του φαινομένου από την αστυνομία (Doctoral dissertation, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Τμήμα Ψυχολογίας. Τομέας Γενικής Ψυχολογίας).
- Κακαρούνα, Σ. Μ. (2021). Το φαινόμενο της γυναικοκτονίας στην Ελλάδα (2015-2020): η τραγική κατάληξη της έμφυλης βίας στη χώρα.
- Καπνίση, Α., & Μουρκιώτη, Α. (2016). Ενδοοικογενειακή βία.

Μπραζιώτης, Α. (2021). «συνεπιμέλεια» πριν και μετά τη μεταρρύθμιση στο Οικογενειακό Δίκαιο με τον ν. 4800/2021. *Επίκαιρα νομικά θέματα και αναλύσεις*, 1(16), 7.
- Παναγιωτίδου, Α. Η., Αντωνιάδου, Ε., & Μανωλιδάκη, Ε. (2008). Ενδοοικογενειακή βία: Αντιμετώπιση των θυμάτων από τους αστυνομικούς. Οριοθέτηση καθηκόντων των αστυνομικών με βάση το νομικό πλαίσιο και την εκπαίδευσή τους και διερεύνηση τους ως προς την επάρκεια για την αντιμετώπιση των θυμάτων και του φαινομένου

-
- Χατζή, Ι. (2021). Η κακοποίηση των γυναικών με έμφαση στην περίοδο της πανδημίας του covid-19: πολιτικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές.
 - <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/n-3500-2006.html>
 - <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/n-3500-2006.html>
 - <https://isotita.gr/%ce%b4%ce%b5%ce%bb%cf%84%ce%af%ce%bf-%cf%84%cf%8d%cf%80%ce%bf%cf%85-%cf%83%cf%84%ce%b1%cf%84%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%cf%83%cf%84%ce%bf%ce%b9%cf%87%ce%b5%ce%af%ce%b1-%cf%84%ce%b7%cf%82/>
 - <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=3&mid=1096&mnu=1&id=21212>
 - <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/epimeleia-kai-epikoinwnia-teknwn-kai-endooikogeneiaki-via/>